

T X I K I A

Argaski batekin etorria zait, ego-Euskaditik, andere bat.

— "Esagutu zenuen suk, gizon gaste hau ?" - galdetu dit.

— "TXIKIA ?. Nik uste !. Badakizu noren antza hartu nion lehendabizikotik?
Esatz asme"

— "Es ba".

— "LOIOLA-ko Inigo-rena. Haren denborako grabatuekin konparatzen baduzu
argaski hau, zu ere konturatuko zara".

Izan ere, Baiona-ko Katedralean gose-greba egiten ari ginela Ustakio eta biok, behin baino gehiagotan gelditu izan naiz hari begira gogoetan : Nor dut nik aldemenean lokartua, TXIKIA ala LOIOLA ? Antse izugarria bait zuten biok.

A ze bi !. Bata jauregian sortua, bestea baserrian, sudur bera zekarten biok eta kokotsa ber-bera. Bihotsez ere, bata bestea bezin beroak biak, nik uste. Eta zirt-ala-zart horitakoak. Biokin kopla gutxi. Lapundi-n esango luketen bezala : gizon deliberatuak.

LOIOLA eta TXIKIA-ren mistika ez zen mota berekoa. Hortik urrun !. Baina ... a ze sua eta garra biena !. Ageri zuten, urrundik ere, odol-iturri bera. Elkar esagutu bazuten biok, norbilduko nor ? Nik uste, ez batak eta ez besteak aixa. Eta hirugarren laguntzat ARANA-GOIRI surkitu bazuten ?. Eta Aita SANTAKRUZ agertu izan bazen gero golpez heiegana ?. Zer zalaparta !. Lehen gauaz behintzat, ez suen inork lo haundirik egingo. Ez eta aixa elkarri amor emanen. Laurok ere ez bait ziren ... oilo-busti horietakorik, amatxo maitea !. Dena den, LOIOLA baijo atseginago izanen zitzaion TXIKIA-ri, nik uste, XABIER-eko semea

+ + +

Baserritar hutsa zen, jitez, jatorriz eta izaitzez, gure Ustakio. Itxasondo-n sortua. Gazte gaztetatik fraide ibilia (Gero E.T.A.-koa izan behar bazuen, ez da harritzekoa).

Iluntzi batez, teologu zelarik (laister apaiza egin beharra) lagunak heldu zitzaizkion bila. Berriketa luzerik ez :

— "Herria hire beharretan zegok, Ustakio. Ator geurekin borrokora".

Esan eta izan. Puska zahar batzuk hartu eta badoa (Ordurako ere ez dakit nik haren Komentu barneko lan bakarra izango ote zen gregorianoz matutinak kantatzen ibiltzea !).

+ + +

Komentutik atera ordu, inguruko makur guziak ondotik ditu. Eta noski : "muga" tarrapataka iraganik ipar-Euskadi-n atzeman beharra du, lehen aldikotz, aterbea.

E.T.A., garai hartan, larri-ordu izugarri batetan dago, beheraldi osoan. Eta han ibiliko zaigu gure Ustakio, gelditzeke, E.T.A.-ren militar-esurdura guzia zutik ezarri nahian atsera.

TXABI-ren hiltzeak, Manzanaz-en garbitzea ekarriko suen. Eta ekintza honek,

jazarraldi ikaragarria erakarriko Euskadi osoan. E.T.A.-rentzat ez da ez barkamen, ez hatsa hartzerik. Jo batetik jo bestetik, hezur-maina nahi lioteke uki eta burua apurtu segidan. (Ez duzu lehen aldia!).

TXIKIA-k, alere, ez du sentzua galtzen. Batekin hitz egin, besteari aginduak eman, hau lasai arazi, bestea berotu, harma ardietsi, izkutu-lekuak bila, gaur hemen, bihar han, orain anka-egin eta gero lotu tiroka, E.T.A. eta Herriaren arteko lokarriak azkartu nahi lituzke, bere mutilak gero Herriaren baitan mogi ahal ditzen "arraina uretan bezala".

+ + +

Mila aldiz irrizkutan eta mila aldiz salbo - ez da bera bakarra hola ibilia! - Zurarraga-n behin, etsaiaren saretara eroriko zaigu; eta mirariz aterako handik ere bizirik. "Zibil"-ek inguratuak bait zitusten biak, bera eta laguna! (bertsolari gizon gazte jator bat). Eta egiazki anka tartetik aidatuko zaizkie biok, zoko eta bazter guzietatik ari zitzaizkiela tiroka. Geroztik maite zuen TXIKIA-k esates: "Ez nian uste, holakotan horrenbeste pentsamendu hel zitzaizkionik gizonari burura, eta denak nahasian, batera: andrea, haurra, lagunak, Herria nik bai ahal zekiat?".

Hartaz ere espakatu zitzaigula nolabait beraz baina Ustakio-k bazekien hil beharra zuela eta aguro. Heriotzea zuen beti gogoan. Bertsotan eta kantuz ere noiznahi. Hizketan zer esanik ez, bere etorkisunaz lagunekin ilunka mintzo zel: Bizi-nahia bait zen bera, oroz-gainetik Bizikoa, bizi-zalea. Eta bait zekien ondo egunen batez nonbaiten

Baina pentsamendu ilun horietan ez da gure TXIKIA luzatuko. Gaina hartuko dio salu bere tristurari. Eta biguinkerioak bazterturik, itxura gogor bat erakutsiko du berehala. Agintza aire zeken bat. Eta halere bihozkor eta sendimendala agertuko zaigu bereziki. Natura eta haurrak bait ziren, TXIKIA-ren amodiorik haundienak. Batez ere haurrak, bereziki haurrak. Eta haurrentzat izango, TXIKIA-ren azken gogoetak

+ + +

Ustakio-rentzat ez zen "muja"-rik. Eta iparralde honetan ere esagutua zen nonahi. Horra & froga:

Behin batez, Lapurdi-tik beste aldera, ego-aldera, zioala horrokara, Frantsia-ko zakurrek arrapatu zuten Larrun bizkarrean, pipa berakin zekarreka. Hartu eta eraman zuten preso. Inguru horietan lanean zebilen Sara-ko nekazari bat, ordea, ohartu zen gertakizunaz. TXIKIA esagutu zuen aguro. Eta hura bera abiatu zen lasterka, antzintziketan, Donibaine-raino hatsik hartu gabe, lehenbait-lehen berria ematera

Bai. Inon gizon herrikoirik izatekotan, TXIKIA zen herrikoa. Herrikoa eta herritiarra. Baxe-Nafarroan bisi zelarik ere, inguruko nekazariak lanez itoak ikusiz gero, edozein baserritan sartuko zitzaioten hura, behar zelarik, esku golpe bat ematera. Hala izaki berez eta hola joka. Gizona seaskatik gizon, esana den bezala.

+ + +

Pau-eko Tribunal Administratif deitu Ausategira ekarri zuten behin gure Ustakio, eskuak loturik, jujatzera. Eta hantxe bai - lekuko gara geu ere - gauza harrigarria gertatu. TXIKIA-ren abokatak, asken orduan, ez zuela etortzerik izan eta, laguntzarik gabe aurkitu zen gure gizona. Eta orduantxe gertatu ezin sinetsia: epailariek (jujek) berek ez zioten eskatu ba - nori eta Zokoa-ko

jaun Erretorari - gure lagunaren zuri-bidea (defensa) bere gain hartzea ?
 LARZABAL²ek baietz, aguro ere. Eta asi zen ba auzia. Zokoa-ko Erretorak bihotzari
 jo zion zuzenki. TXIKIA-ren gisontasuna, herrikoitesuna, idealismoa hutsa goratu
 zituen sutan. Eta golpez, haren andre gaztea eta haurra aipatu zituelarik,
 Ustakio - Ustakio gudu-gizon gogor hura ! - lotu sitzaigun, haurra bezala, malco
 seriola negarrez, epailariak berak zeharo ukituak eta nahasiak utzi zituela !.

Holakoa zen guro gizona. Eta holakoak dira, nik ondo ezagutzen ditudan
 gaurko beste hamaika Euskal borrokari, gogor ere : bihotzari hitz egiten utziz
 gero, gizon bezin haurrak.

+ + +

Haren lagunei entzuna diet, ez dela sekulan E.T.A.-koen artean ezagutu
 TXIKIA-ren nehurriko mendigoizalerik. Ibarrez ibar, mendiz mendi, siloz silo,
 erreka erreka, ezagutzen zuen harek bere Herria, norberak horbere etxea bezelaxe.
 Oinez ibiltzeak ez zuen harentzat mugarik. Gaur Gipuzkoan agertuko zitzaizun,
 bihar Biskaiara ala Lapurdin, etzi Nafarroan berdin.

Noski !. Mendian ez zuten hura aixe arrapatuko. Baina hirian, kale
 tartetan, galdua bezala zen. Eta, hola gertatuz beharrez noski, menditar amorratu
 hura, kale-inguru batean garbitu behar ziguten, zakurra bezelaxe. Herria nola :

TXIKIA, egun haietan, egintza haundi baten asmo-jabe zabilkigun, itxuras.
 Bilbo-n bertan ohartua zen : ondotik ibilki ote zitzaizkion zakurrak. Baina ...
 egin beharrek egin behar, ez zuen atzeraka egin. Algorta-raino eramane behar ▲
 zuen bultzari berean, lagun bat igo beharra zitzaion Deusto-n. Herburura iritzi
~~eta~~ eta trenetik jetsi onduko :

— "Zakurrak atzetik ! — diotsa TXIKIA-k lagunari.

Abiatzen dira biok ihesi, karrika, laisterka, antzaintsiketara. Tiro gusiak
 TXIKIA-rentzat dira, ezagutu baitute.

Harriturik, inguruotan suertatu diren emakume batzuei TXIKIA-k ohio eta
 ohio : "Umeok!! umeok!! Baztertu haur hoiek !! Tiroka ari zaizkit eta ...!!"

+ + +

TXIKIA-ren asken hitzak dira.

Eta horra, E.T.A.-ko gudu-gizon gogorrenetako bat, heriotzeko orduan bere
 Herriko haurrez kezkatutik, Euskal Kondeiraan ate zabaletik nola sartu zen goiz
 batean.....

MONZON-CLASO²neko T.

Adiskideak,
Albertzaleak,

^{nez} ~~gaur~~ ^{gaur} ~~antolatutako~~ gorazari honetan partaide izatea. ^{home-}
Iñur Ustakio zenaren gurasoak ^{maiteok}, gaur hemen hitz egi-
leko deitu mundutenean, berdalax ~~esan~~ nien baietz, Zalantza
txikiarik gabe. Lorietan, gainera.

Baina... zergatik diot nik Ustakio zenaren? Ustakio
olen esan behar ^{txikiak ez bait da hil} Ustakio bezalako gizonak ez dira hil-
korak-eta. Herriak «Mito» ^{bilakatzeko} gait hartzen ditu. Eta, belarriat-
diz belarrialdi, Bizi egiten dira.

«Mito» bihurtuz gero, norbera ez da ^{geratuz} zharro norbera. Ma-
lako tan, norberaren egiazko jabe Herria egiten baita.

^{Et, txiki, Txikia,} Esan genezakeen, beraz, bi aldiz ^{jaiza} ~~hor~~ de la Mitoa.
Lehen aldiz, amaren sabeletik. Eta Herriaren gogoketa
~~Ma~~ inudimenetik, bizarrena.

Biek dira aragizkoak, nere ustez: Amarengandik jaiva, e-
fiazki bizi izan baitzen. Eta Herriak sortua, beraz, beni-beneta
Bizi BETA.

Baina non ^{da} bizi, ordea? Hedoietan? Izarretan? Bai zera?
Mitoa bizi zaique
Herriaren gogoketa eta ez paretan, Kondairaren altzoan, asabaen
gandiko hitzetan, herri-joeraren egaitan ^{ju kintzen herriak hitz berriak Kantutarak} harren hametsetan eta
hola. Baina bizi? Bai horixe! ^{ju kintzen herriak hitz berriak Kantutarak} txikiak ez den Ma go haizea
bezala bizi den bezala.

Eta biatarik egiazkoena nor dugun? Amarena ala Herriare-
na? Biena, esango nuke nik. Bien artean ekarria baitute ^{«Mito»} mun-
dura.

E.T.H ere, holaxe dugute gaur: Mito bat. Eustakio, beraz,
zera da: Bizirik dabilen ^{haragizko} Mito batengandik ^{gait} sortutako Mito bi-
zia bat. Bizi bizia

